

Bescryvinge ende inhoudt der puncten in die vergaerderinge der dienaeren gehandelt ende besloten, ghehouden tot Alcmaer anno 1573 den 31 Meerte. 4)

Beghin ende inganc des handels. — In den yersten soo is die vergaerderinge (alzo dat behoort) van die aenroepinge van Godes dieren naeme begonnen, welcke aenroepinge ende gebet van den dienaer tot Hoorn, als praeses van dat laeste voergaende synodo aldaer gehouden, heeft gedaen ende in den naeme Jesu Cristi God tot ende ⁵⁾ over die verkiesinge eens anderen praeses ende daertoe eens notarius ende bydyen om segeninge ende hulpe des Heyligen Geestes in die handel der jegenwoerdiger vergaerderinge gebeden Twelck geeyndicht zynde, soo heeft die dienaer ende preses des voergaenden synodus voerscreven die stemmen aller jegenwoerdiger dienaeren ende ouderlingen in stilheyt tot een

1) »het in—saecke” A heeft »in macht synder kerken is arbejde, dat dese sake”. 2) »zyn vermaeninge” A heeft »lyckvermaninge”. 3) »conden” ontbr. in A. 4) Bij dcze acte ontbreken in A alle marginalia. 5) »ende” ontbr. in A.

anderen preses ende notarius versamelt, doer derwelcke tsaemenstemminge JAN ARENDTSZ tot een preses ende PEETER CORNELISSZ tot notarius gevallen is ende alzoo nae de meeste stemmen dese dingen te doen opgeleyt vercoren zyn. Daernae is die nyeuwe vercoren preses tsaemen metten notario by malcanderen gaen sitten ende den handel der vergaerdinge in den naeme des Heeren gaen beghinnen.

ART. 1. *Opscryvinge der naemen.* — In den yersten zyn daer van den scryver alle naemen ende plaetsen der dienaeren ende ouderlingen, dyer jegenwoerdich oft nyet tegenwoerdich waeren, aengescreven om alzoo door bode ofte scrifte te doen vernemen die oysraecken, waerom diegenen, dyer nyet gecoemen waeren, dieselfde dienaers ofte ouderlingen achtergebleven zyn.

ART. 2. Ten anderen is daer van den preses voorgesteld ende eenen yegelycken afgevraecht, oft yemant eenige dingen oft zwaricheyden zynder kercken schriftelyck met hem gebracht hadden, twelck oyck alzoo geeyndicht is, dat nyemandt yetwat ofte eenige schriften van zyne kercke heeft voertgebracht.

ART. 3. Daernae is ten derden van den preses voergesteld ende geeyscht die handel van die laeste vergaerdinge tot Horn gehouden, waervan dat nyet voertgebracht is, omdat die tyt, doen ¹⁾ jegenwoerdich zoo oproerich staende, gemaect heeft, dat daer nyet bysonders gehandelt is ende daeromme oyck nyet bescreven. Doch zoo is onder allen by monden van haer verclaert, dat zy tsaemen besloten hadden omme een request aen joncker DIERICK SONOY te maecken ende over te geven over die onhoudinge ²⁾ der dienaeren. Ende ten anderen dat zy eenighe sekere ³⁾ vastendaegen nae den jegenwoerdigen noot des tyts verordineert hadden omme denselfden alomme in allen gemeeynten te houden. Ende alzoo is die handel dyer synodus geeyndicht.

ART. 4. Ten vierden zoo is daer wederomme eens aengegeven van den preses te lesen die handel des synodus, tot Edam in Augusto anno 1572 gehouden, waervan dat yerste punct geweest is, hoe men metten papen souden handelen, die haer nae dat evangelium begeren te reformeren ende bydyen willen aennemen die reyne leere des evangeliums te predicken. waerop die broederen haer eendrachtelyck hebben

¹⁾ »doen» A heeft »daer». ²⁾ »onhoudinge» A heeft »onderhoudinge», G »onthoudinghe». ³⁾ »sekere» ontbr. in A.

laeten behaegen, dat men datselfste artikel in forme ende cracht sal onderhouden, alst daer begrepen ende besloten is.

§ 1. *Dit is daer tot verbeteringe in die synode daer toegedaen.* — Ende daertoe noch tot een verryckinge ende verbeteringhe eendrachtelyck dit byvoegende, dat men ten yersten dese last om ditseldden getrouwelyck te doen een yegelyck coetus in zyne stadt ende plaetse hiernaer gestelt ende gedeelt zal opleggen ende dat zy met bysondere vlydt goede acht ¹⁾ ende opsicht op alsulcke papen, die haer willen reformeren, sullen nemen ende dat zy haer ²⁾ van den gantschen dienst zullen afhouden tot dyer tyt toe, dat zy volcoemelyck geexamineert ende ondersocht zullen zyn.

§ 2. Ten anderen dat het coetus haer oyck onder dat examen dicmael ende zoo lange predickswyse op zekere ende verscheyden materien sal hooren, totdat het coetus zal bevinden ende oerdeelen, oft zy bequaem oft ombequaem totten dienst der gemeeynten zullen syn.

§ 3. Beneffens desen ende ten derden zal dat coetus oyck goede acht ende kuntschap ³⁾ nemen, hoe ende waer zy alderstichtelycste zullen connen gestelt ende om te predicken gesonden wordden, naemelyck oft dieselfde beter op haer eygen plaetse zal voegen, dan oft men se beter op een ander onbekende plaetse kan stellen.

§ 4. Eyntelyck ende ten vierden laeten haer die broederen oyck in dit punct eendrachtelyck ⁴⁾ behaegen, dat men een yegelyck gemeente bysonder vermaenen zal, dat zy nyemant vuyt haer selven alleen eenige dienaeren roepen ende aennemen, maer dat zy datseldden haeren naestgelegen dienaeren zullen aengeven ende met haer die ⁵⁾ beroepinge haers dienaers beraetvraeghen ende vuytrechten, alzo daervan in dat algemeyne eendrachtige ⁶⁾ artyckescript in dat 13 artickel is begrepen ende besloten.

ART. 5. Ten vyfden is daer voergelesen dat tweede punct des Edamsche synodus aengaende die kinderdoop, oft men se alle sonder onderscheyt totten doope zal ontfanghen oft nyet, ende met weleke conditie tselvede zal geschieden. Daervan die broederen haer eendrachtelyck ⁷⁾ hebben laeten behaegen, dat men datselfde punct in cracht noch zulcker ⁸⁾ forme zal onderhouden, alzo het tot Edam begrepen ende besloten is.

ART. 6. Ten sestien is oyck volgende voerts gelesen dat ⁹⁾ derde punct van dat synodus tot Edam noopende thuwelyck ende dat trouwen van alle menschen sonder onderscheyt, waervan die broederen haer eendrach-

1) »goede acht» ontbr. in A. 2) »haer» ontbr. in C. 3) »ende kuntschap» ontbr. in A. 4) »eendrachtelyck» ontbr. in A. 5) »die» A heeft »over die». 6) »eendrachtige» ontbr. in A. 7) »eendrachtelyck» ontbr. in A. 8) »noch zulcker» A heeft »ende dieselve», G »nae sulcken». 9) In A volgt hier, wat in art. 7 staat: »vierde punct» enz.

telyck oyck hebben laeten behaegen, dat men tselfde in forme ende cracht zal achtervolgen ende onderhouden ¹⁾, alsoo als daer besloten is.

ART. 7. Ten zevensten is gelesen dat ²⁾ vierde punct van de begravinge der dooden ende lyckpredickinge, tot Edam gehandelt, van datwelcke haer die broederen eendrachtelyck ³⁾ hebben laeten behaegen, dat men dat lyckpredickinge by die begravinge ⁴⁾ alomme gelyck zal afaeten.

ART. 8. *Belydinge des geloofs der Nederlantsche gemeynthe.* — Ten achten is daer van den praeses tpunt van die leere voorgesteld, waerom die broederen haer eendrachtelyck hebben laeten behaegen, dat zy om der eendrachticheyt willen naer inhoud des anderen artickels int artyckelschrift die belydinge des geloofs van den Nederlantsche gemeynthe tsaemen aennemen ende onderscryven, welverstaende dat men van tselfde een auctentycken en correct exemplaar hebbe en behoude. Ende om ditselfste bequamelyck ⁵⁾ met goeder wetenschap te doen, ist voer nut ende behooryck aengesien, dat men eenen yegelyck, die deselfste voersz. belydinge des geloofs ⁶⁾ nyet gelesen hebben, zal voerleggen om verstandelyck door te lesen ende daernaec denzelfden met ryen verstande te onderscryven, tzy in dese jegenwoerdige vergaerdinge ofte anders in haeren toegegedylden coetus. Insgelyckx sal men oyck ditselfde voerleggen om te onderscryven alle dengenen, die haer naemaels oyck tot den dienst der gemeynthen ⁷⁾ zullen begeven, aleer zy tot den dienst toegelaeten zullen worden.

ART. 9. Ten negensten is daer oyck gehandelt van die leere des Catechismy, waervan die broederen haer eendrachtelyck hebben laeten behaegen, dat men in den yersten eendrachtelyck daertoe die Heydelberchsche Cathecismus sal voernemen om te leeren, ende ten anderen dat men oyck bevlytigen zal denselfden alomme ende in alle gemeynthen int werck te leggen ende in der kercken te predicken, alzoo tselfde int dat vyfde artickel int artyckelschrift begrepen is.

ART. 10. Ten tienden is daer oyck gehandelt van die ceremonien der kercken int gemeyn ende yerstelyck van die ceremonien ende forme des nachtmaels, waervan die broeders haer eendrachtelyck hebben laeten behaegen daerin die forme ende maniere te volgen ende te onderhouden ⁸⁾,

¹⁾ »forme—onderhouden” A heeft »cracht ende weerden sal laten ende achtervolgen”. ²⁾ In A volgt hier wat in art. 6 staat: »derde punct” enz. ³⁾ »eendrachtelyck” ontbr. in A. ⁴⁾ »begravinge” A heeft »doden”. ⁵⁾ »bequamelyck” ontbr. in A. ⁶⁾ »belydinge des geloofs” A heeft »articulen”. ⁷⁾ »der gemeynthen” ontbr. in A. ⁸⁾ »volgen — onderhouden” A heeft »houden”.

alsoo dieselfde is van die van Enchuysen, Langestreeck, Hoorn ende Almar gebruyct.

ART. 11. Ten elfsten is gehandelt van die ceremonien des morgens ende avontsgebets, waervan die broederen haer eendrachtelyck hebben laeten behaegen, dat men datselfde om te doen ofte laeten doen ¹⁾ eenen yegelyck kercke in synen vryheyt sal naelaeten.

ART. 12. Ten twaelfde is oyck gehandelt van dat tweede punct onser aengescreven articulen aen den B, alomme in onse vergaerdinge verschenen, gesonden aengaende die versoeking van die gestaltenisse eender yegelycker gemeynte bysonder, in hetwelcke ten yersten van die maniere, hoe men metter papen, die haer gereformeert hebben, voertaen sal handelen. Soo is daervan yerstelyck aengaende een persoone van JAN GERRITZ ²⁾, te voren by ons tot Almar by provisie om te predicken int dorp van Sinte Merten toegelaeten, geordonneert ende besloten, dat hy hem naevolgende die bovengescreven forme ter examen ende om in coetus te predicken zal voestellen ende daermit dat oerdeel der dienaeren van dat coetus, daer hy onder sal gedeelt worden, verwachten, oft zy hem tot den dienst der gemeynte bequaem zullen kennen oft nyet ende beneffens die hem met alle stilheyt ende gelatentheyt hem op alsulcken plaetsen laeten senden, daer die dienaren zullen bevinden hem aldernutste te wesen, tsy om in Sinte Merten te blyfven ofte elders te gaen. Dese selfde ordeninge ende maniere van doen onderworpen haer alle gelyck ende elcx bezunder goetwillich ³⁾ dese alle naevolgende persoonen ende mannen, met naemen: AERNT HENRICKZ van Zwaeck, GERRIT JANSSEN ROYER ⁴⁾ van Winckel, MICHEL PIETERSZ van Eertzwout, JAN AMBROSIUS van Sybecarspel, BARENT BARENTSZ van Purmerende, CLAES AELBERTSZ van Opmeer, die oyck beloeft is, dat men op die veranderinge ⁵⁾ zynder plaetse in zyn toegedeylde coetus sal handelen, alst best zal syn. Alzoo sullen insgelycx ditselfde goetwillich doen JAN JANSZ van Langedyck, denwelcken oyck bydyen op zyn begeerte van zyn plaetse te veranderen beloeft is, dat men daervan met hem int coetus zal handelen, alst best is. Desgelycx zal dit oyck doen CORNELIS CORNELISSZ, eertyts pastoor tot Schermer, ende hem zoolanghe des dienst onthouden, zoolange hy volcoemelyck int coetus geexamineert ende gehoort zal wesen. Eyntelyck zoo onderwerpt hem oyck bereydelyck dit alles JAN CLAESSEN, nu staende tot Petten ⁶⁾.

¹⁾ »laeten doen” A heeft »te laten”. ²⁾ »Jan Gerritsz” A heeft »Jan Geertsen”. ³⁾ »goetwillich” ontbr. in A. ⁴⁾ »Royer” G heeft »Hoyer”. ⁵⁾ »veranderinge” A heeft »vergaderinge”. ⁶⁾ »zal handelen als best is. Desgelycx — Petten” A heeft:

ART. 13 ¹⁾. *Hier begint die handel des anderen daechs.* — Daer is oock onder desen by ons in die vergaerdinge verschenen CLAES JANSSZ, eertyts pastoor tot Huysum in Goylant, versoekende om eenigen dienst in der gemeynte te hebben, denwelcken tot een besluyt ende antwoert beloofd is, dat men zynen saecke in gedachtenisse houden zal ende alle middelen om hem van den capiteyn WILLEM LIEUESZ ²⁾ los te maecken te gebruycken, waertegens hy wederom beloofd heeft, dat hy hem op gelycke wyse als die voergemelde gereformeerde priesteren dat examen ende hoore ³⁾ syn coetus zal onderworpen.

ART. 14. *Oft een kerckendienaer eenige kerckengoeden tot zynen gebruyck versoeken mach.* — Daer is ten veerthiensten voergesteld dat vyfde punct onses aengescreven briefs aengaende die questie, oft een dienaer der gemeynte geoorlooft is eenige kerckengoeden beneffens ende buyten zyne plaetse voer hem ofte zyne kynderen te gebruycken, waervan met dat eendrachtich behaegen aller broederen besloten is, dat het nyet geoorloft is. Ende in den eersten daerom, omdat die kercken daerdoer van dat middel om selven een dienaer ende schoelmeester (daar wy alle vlydt toe behooren aen te wenden) te onderhouden berooft werden. Ende ten anderen dat datselfde gants ⁴⁾ nae het pausdom ende die paepsche geltgiericheyt, die wy allensins vervloecken, smaect. Ende ten derden dat het voer dese jegenwoerdige tyt meerder van noode is vuyt die overvloed andere kercken dat gebreck der dienaeren te vervullen, die in haeren dienst (alletyt ⁵⁾ te vraegen onder correctie) haere onderhout nyet connen geerygen. Dit punct behaecht, omdat men te nyet doet ende als ongeoorlooft afdoet. Hierby is oock van sommige broederen ende die als een aenhansel bygevoecht, dattet een dienaer wel geoorloeft zal wesen eenige eerlycke vergeldinge tot vervulling syns gebrecks, sonder daerin eenige schyn van geltgiericheyt te geven, te nemen van alsulcke plaetsen, die hy onderwylen bedient ende geene dienaer hebben.

ART. 15. *Van de maticheit, die een dienaer gebruycken zal in zyn predicatie.* — Ten vyftienden is daer van den broederen voer goet besloten op dat 10 ende 11 punct onses briefs van die maticheyt, die een dienaer op een predickstoel int aenroeren eeniger secten zal houden, ende van

»geexamineert ende gehooft sal wesen. Entlijck soo onderwerpt hem oock bereydelijck Cornelis Cornelissen, eertyts pastoor tot Schermer ende hem soo lange des diensts onthouden, soo lange hij volcomen in 't coetus sal geexamineert ende gehooft wesen. Item Jan Claessen staende tot Petten."

¹⁾ »Art. 13" A heeft »actio 2". ²⁾ »Lieusz" A heeft »Lievensoon". ³⁾ »hoore" G heeft »in de leere". ⁴⁾ »gants" ontbr. in A. ⁵⁾ »alletyt" ontbr. in A.

die discipline, dat dese saecke van elck in zyne coetus sal dienen ende daerin aengenomen, gehandelt ende geslecht te worden.

ART. 16. Ten zestienden is daer op dat seste punct onses briefs om eenige dienaeren alhier int lant te crygen tot Empden oft elders te verscryven oft te versoecken met dat eendrachtich behaegen der broederen besloten, dat desen last een yegelyck gemeynthe zelve bevolen zal worden te versorgen, ende dat zy daerin die raet ende hulpe haer toegedeylden coetus zullen gebruycken.

ART. 17. *Van den schoelmeesters, wie ende soedanigen dat men zal tot datselve roepen ende met hoedanigen orden.* — Ten zeventienden zoo is op dat 12 punct onses briefs aengaende die scholen van die broederen eendrachtelyck besloten, dat men dieselfste om aen te rechten alomme ende op alle plaetsen zal neerstich zyn. Ende ten anderen dat elcke gemeynthe met haere dienaer daertoe arbeeyden zal om alsulcken schoelmeesters te vercrygen, diewelcken godsalich zyn ende die warachtighe religie alsins toegedaen, die oyck die kinderen die Cathechismum connen onderwysen, in alle goede seden ende godsalige ¹⁾ manieren connen stieren ende oyck selfs in een goet exempel in woerden ende wercken voergaan ende ten laesten oyck wel in lesen ende scryven connen onderwysen. Ten derden dat men neerstich zyn omme den jonge juecht in goede A. B. ²⁾ boecken te laeten leeren, alzoo dieselfde in forme in dEmbder beedingen ³⁾ begrepen is, ende daerentegen arbeeyden om dander A. b. boecken, soo moegelyck is, vuyt die scholen wech te nemen.

ART. 18. Ten achtienden is daer voergesteld die zevende propositie, in onse aengescreven brieff aengeteeckent, aengaende tversueck van HARMANNO MODET om een provinciael synodus te houden, waerop der broederen eendrachtich besluyt is geweest, dat men dese saecke op dese tyt sal moeten laeten aenstaen ende afseggen, ten yersten om dat tegenwoerdighe peryckels wille van den wech om tsaemen te coemen, ende ten anderen omdat men den dienaeren in dese tegenwoerdige tyt nyet zoolanghe vuyt dese landen en can missen en onbeeren.

ART. 19. *Hoeverre een dienaer aen zyn gemeynthe verbonden is.* — Ten negentienden is daer oyck gehandelt die achste questie, in onse aengescreven briefve aen alle gemeynthen aengeteeckent, aengaende het punct, hoeverre een dienaer aen syne kerecke verbonden ende verknoot

¹⁾ »godsalige» ontbr. in A. ²⁾ »A. B.» A heeft »A. B. C.» ³⁾ »in forme — beedingen» A heeft »na der forme in Eemder beengen.»

moet wesen ende oft hem geoorloeft is hem met conditie alleen aen syn gemeynte te verbinden, dan oft hy se als vast ende eygen behoort verknoopt te wesen. — § 1. — Daerop die broederen eendrachtich behaegen ende beslyt is, dat men in den yersten in dese vraege die gemeynte Godes ende den dienaeren zooverre vryheyt laet ende geeft, dat zy in den yersten beginnen, als zy eenige dienaeren roepen, dieselfde wel met eenige zekere conditien moeghen roepen om voer een zekeren tyt hem te beproeven, hetwelcken oyck insgelycx op gelyckerwyse ¹⁾ aen dander zyde die dienaeren wort toegelaeten, dat zy oyck als die gemeynte haer gemeynte daer sy van geroepen worden, een tytlanck zullen moegen beproeven ende met conditie dienen. — § 2. — Ten anderen dat oyck een dienaer, die hem alleen met conditie ende nyet vast aen eenige gemeynte wil verbinden, dit wederom zyne gemeynte moet oyck vrylaeten, dat zy oyck van hem onverbonden zullen wesen ende in haere vryheit houden om eenen eyghenen dienaer ende pastoor te vercrygen ende daerop die anderen sonder eenige claegen moegen van haer laeten gaen. — § 3. — Maer ten derden is dit het eygentlyck gevoelen ende ²⁾ beslyt der broederen op dese vraege ³⁾ geweest, dat een dienaer, die genoch by zyne gemeynte beproeft ende aengenomen is ende hem oyck die gemeynte wel behaecht, vuyt die nature ende substantie zynes diensts genoch ende eygentlyck in zyne conscientie verbonden is, dat hy nyet met conditie ende gelyck oft hy een huerlinck waere, maer als een eygen pastoor behoort alsulcke gemeynte bevesticht te worden, alzo ons Jezus Christus ende Paulus daarvan leeren. — § 4. — Doch ten vierden zoo is dese questie alzo besloten, dat dieselfde in dat coetus ofte in een provinciael synodus sal dienen, alwaer die dienaeren ende gemeynte haer hierin zullen laeten rechten ende daerinne aennemen, wat van den dienaeren bevonden zal worden behoorlyck ende recht te zyne. Hieraen hangt oyck dat beslyt des negenden artickels in onse aengescreven briefve, aengaende oft een dienaer geoorloeft is syne eene gemeynte te verlaeten ende by een ander te gaen, ende hoeverre ende met welke conditie, waervan besloten is, dat het nyet geoorloeft is anders dan ten waere dat hy tot meerder arbeys coemen soude, ende ten anderen dat diesulcke int oordeel der dienaeren des coetus sal staen, ende beneffens desen dat dieselfde met vreden ende bewillinge aen wederzyden van beyde de gemeynten zal geschieden, daarvan zy aen wedersyden elcxander gescrijft zullen bekennen ende laeten.

ART. 20. Ten twintichsten is daer voergesteld die vraege des dertienden

¹⁾ »op gelyckerwyse» ontbr. in A. ²⁾ »gevoelen ende» ontbr. in A. ³⁾ »op dese vraege» ontbr. in A.

artickels in onse aengescreven brieff aengaende oft diegene, die een ouderlinck ofte dyaken in der gemeynthe geroepen is ende tot eenige borgerlycke regeringe geroepen wordt, daerdoer van zynen dienst in der gemeynthe zal los wesen, dan oft hy noch aen denselfden verbonden zal blyfven. — § 1. — Daerop die broederen eendrachtich beslyt is, dat men in den yersten in dese saecke moet onderscheyt stellen tusschen borgerlycke last ende last, waerin die ¹⁾ eene alzo is, dat se wel van een dienaer der gemeynthen betamelycker wyse beyde te gelyck connen bedient wordden ende wederom alzo can wesen, dat se een dienaer der gemeynthen benefens zynen dienst in der kercken gans ²⁾ nyet can bedienen. Daerom zoo moet oyck die gemeynthe in den yersten dit onderscheyt daerin aemercken. — § 2. — Ende ten anderen laeten haer die broederen oyck in dese saecke behaegen, dat zoo wanneer daer eenige ouderlingen oft diakenen tot eenige politissche regeringe van die overheyte worden beroepen ende die gemeynthe daerin aensiet, dat tselfde tot grooten achterdeel der kercken Goods zoude gedyen, dat zy alsdan haeren toevlucht tot die overheyte nemen ende met bidden ende smeecken aen haer versoecken, dat zy haer om tot die regeringe te roepen wil verschoonen ende oversien. Ende zoo zij daerdoer nyet connen vercrygen, maer die overheyte evenwel met alsulcke te roepen voert wil gaen, zoo laeten die broederen haer daerin behaegen, dat men tselfde ³⁾ zal met gedult lyden ende die overheyte haer behoirlyck recht daerin laten behouden. — § 3. — Doch in dese handel laeten haer die broederen dit oyck voer raetsaem behaegen, dat men alsulcke geroepene vuyt die ouderlingen ende dyakenen tot die borgerlycke regeringe sal bidden, dat zy onder-tusschen in denselfden ⁴⁾ haeren vuytersten vlydt willen doen om den gemeynthen Goods in allen, waerin het haer moegelyck is, noch dienstelyck te zyne. — § 4. — Benefens desen raeden oyck die broederen, dat zoo wanneer eenige ouderlingen ende dyakenen tot alsulcken eenen swaeren dienst in der politie geroepen worden, dat zy die gemeynthe gans geen dienst moegen doen, dat alsdan die gemeynthe haer tot die verkiesinge van andere ouderlingen ende dyakenen sal moegen ⁵⁾ keeren. — § 5. — Ten laesten achten oyck die broederen als een haacselsel ⁶⁾ dit by dese saecke te dienen, dat men somtyts ende op sommige plaetsen in dese tyt nyet alleenlyck geerne die ouderlingen ofte dyakenen goetwillich tot die borgerlycke regeringe over te geven maer oyck alle middelen daertoe aenwenden, dat zy daertoe moegen gestelt wordden om

¹⁾ »die» ontbr. in A. ²⁾ »in der kercken gans» ontbr. in A. ³⁾ »tselfde» A heeft »alsdan sulck». ⁴⁾ »in denselfden» ontbr. in A. ⁵⁾ »moegen» A heeft »moeten». ⁶⁾ »haacselsel» G heeft »aenhanghsel».

alzoo die gemeene saecken des vaderlants ende die oprechte religie in Goods vreesse getrouwelyck te versorgen.

ART. 21. *Van die coetus ende haer deelinghe ende wat men daerinne handelen zal.* — Ten eenentwintichsten is daer voergesteld ende verhandelt dat derde punct onses aengescreven briefs aengaende onse weeckelycke coetus ende haer deelinghe, item haer tyt ende wat men daerin handelen zal. — § 1. — Ende in den yersten zoo is Waterlant als Edam, Monnickedam, Purmerende met die dienaers, die daeromtrent zyn, tot eenen coetus gedeelt om daerinne des Maendaechs alle weken eens by malcanderen te coemen. Ten anderden zoo is Enchuysen, Medenblick ende onder hem dat schoutampte van Grootebroeck, Venhuysen, Hem, Wynes ende Werwertshove tot eenen coetus gedeelt omme daerin alle weken eenmael des Maendaechs ¹⁾ tot Enchuysen te saemen te coemen. Ten derden zoo is Hoorn ende onder hem Bynnenwysen, Oosterblocker, Zwaech, Wognum, Sybecarspel, Twisch, Oystwoudt, Abbekerk ende Spanbroeck met Eertswoudt ende Opmeer tot eenen coetus gedeylt omme daerin oyck alle weken eenmael des Maendaechs ²⁾ te saemen te coemen tot Hoorn. Ten vierden zoo is Schage ende onder tselfde Winkel, Nierop, Barminghorn, Harinckhuysen, Valckooge, S. Merten, Calverdyck, Petten ende Warmenhuysen tot eenen coetus gedeelt omme oyck tot Schagen des Maendaechs alle weken eens tsamen te coemen. Ten vyfden zoo is Almaer ende daeronder Schorel, Coedyck ende Langedyck tot eenen coetus gedeylt omme oyck alle weken eens des Maendaechs tot Almar te samen te coemen. — § 2. — Daernae ten anderen zoo is daer geordonneert, dat het Enchuysische, Hoornsche ende Waterlantsche coetus alle veertien daegen des Maendaechs eens te gelyck te Hoorn by malcanderen coemen zal. Desgelycx zal oyck ditselvede tsamen doen dat Schaegensche ende Alckmaersche coetus, die oyck te gelyck om die veertien daegen tot Almar des Maendaechs by malcanderen coemen zullen. Aengaende die handel ende dat een yegelyck coetus bysonder dat alle weken eens te saemen coemen sal, sal handelen, is geordineert, dat men daerin zal van die gemeene hoofstukken der leere sal spreecken ende verhandelen. Maer die tsamencompste van die coetus om die veertien daegen daerin is geordonneert, dat men dat examen van PHILIPPO MELANTHON sal volgen, waervuyt die praeses dengenen, die geexamineert zal wordden, ordentlyck zal vraegen, mits dat hy nochtans naer gelegentheynt der materien ende der persoonen vryelyck daerbuyten zal moegen treden ende vraegen behoudelycken daerin alle onnutte, hooge ende ydele vraeghen vliedende ende alleen den voergesetzten regel des

¹⁾ »Maendaechs” A heeft »weeckx”. ²⁾ »daerin — Maendaechs” ontbr. in A.

godlycken woorts ende gemeyne stichtinge volgende. Het is oyck voer goet ende nut ¹⁾ ingesien, dat een yegelyck staet ende coetus op syne naestliggende dorpen wat goede acht nemen zal, daer dat evangelium noch nyet geprediet wordt ende ondersoecken, oft daer nyemant is, die dat evangelium lieff heeft ende God vreest ²⁾ ende oft zy oyck geen predicant begeren. Insgelycx ende ten vierden sullen oyck desen coetus versorgen, datter alomme in alle gemeynthe ³⁾ goede consistorien gehouden worden, dat die dienste der armen ende der scholen onderhouden worden met tsaemen goede weeckelycke vergaerdingen. Eyntelyck sullen dese coetus versorgen, dat die bekentenisse der leere van de Nederlantsche gemeynthe voergemeldet van eenen yegelyck onderscreven worde, ende dat het artikelschrift van eenen yegelyck gegregen ende doergelesen worde ende alzoo ten eynde oyck onderscreven worde.

ART. 22. *Van die discipline der dienaeren.* — Voertaen ten tweentwintichsten is daer voergesteld tpunct van die discipline der dienaeren, hoe noodich ende nut dat gebruyck derselver in der gemeynthe Godes te onderhouden is ende van alle godsalige gepresen wort ende oyck genoch vuyt die daet ende bevindinge daegelycx bevonden wordt. Soo heeft den broederen altsaemen oyck eendrachtelyck behaecht dieselfde met gantscher wille aen te nemen ende int gebruyck te leggen Ende hebben daervan besloten die forme ende maniere van doen in te volgen ende gebruycken, die in die Engelsche ordonnantie, door salige JOANNEM A LASCO ende MARTINUM MICRONIUM gemaect, begrepen is, waervan dit bynaest die bysondere ⁴⁾ somma is, dat die dienaeren alle gelyck om die dry maenden te saemen koemen ende dat die praeses daerin eerstelyck dat gebet met ende by allen doet. Twelck geeyndicht zynde, vermaent hy alle dienaeren ende oyck hemselven haerselven ganselyck van alle verdorven genegentheiden te ontcleeden ende alle vleeschelycken hoochmoet gans af te leggen. Daernae zoo beginnen zy van den praeses aen ende bidden hem, dat hy vuyt die versaemeling buyten wil gaen. Daer wordt dan een yegelyck dienaer bysonder afgevraecht, oft hy oyck eenige beschuldige tegens den praeses (diewelcke rechtveerdich ende nae Pauli leere in twee ofte dry getuygen haer mondt bestaet) in leere ofte levendt heeft. Dewelcke gehoort zynde, zoe worden zy hem met wysheyte ende godvreesentheyte sonder bitterheyte tot berispinge ende beteringe voergesteld Maer zoo daer geene beschuldige voort wordden gebrocht, soo looft ende danckt men God daervan. Ende ditselvede wort

¹⁾ »voer goet ende nut" A heeft »seer nut". ²⁾ »ende God vreest" ontbr. in A. ³⁾ Dji den regel, die in B met dit woord begint, staet in margine »consistoriën", 't geen in A. ontbr. ⁴⁾ »bysondere" ontbr. in A.

alsdan voorts vervolgende met allen anderen tegenwoerdigen dienaeren gedaen. Deze oeffeninge ende dit gebruyck dezer discipline hebben haer oeyck die broederen laeten behaegen, dat men denselfden oeyck op gelycke wyse ende forme in allen consistorien der gemeynthen gebruyken, ende dit daer noch byvoegende, dat men dese handel om te gebruycken ter gesetter tyt te voren vuyt die predickstoel affecondigen zal ende daerin eenen yegelycken vry veroorloven om in die vergaerdinge der consistorie te coemen ende aldaer zyne beschuldige voort te brengen, die hy tegens eenige dienaeren van der consistorie ¹⁾ wettelyck ende rechtveerdelyck heeft, om alzo daerdoor alle lastermuylen, die zeer haest dat evangelium om eenige gebreken der dienaeren lasteren, gans toe te stoppen. Doch daer is by gestelt, dat men in dese handel ende toelaetinge van eenen yegelyck te kommen dese vuytneminge ende voersichticheyt sal moeten gebruycken, dat men op die plaetse, daer die consistorie afgesloten vergaerdert sal syn, niet een yegelyck, diet belieft, zal toegelaten worden daerbinnen te coemen ende alzo vuyt die handel des discipline een schimpachtich schouspel der spotteren te maecken, maer dat men daer alleen dengenen zal toelaeten bynnen te coemen, die men gehoort zal hebben, dat zy eenige wettelycke ende rechtveerdige beschuldige tegens yemant hebben.

ART. 23. Ten lesten is daer geordonneert ende besloten, dat men over dry maenden wederom met dit classische synodus te saemen coemen zal ende hebben daertoe den sesten dach in Julio te saemen te coemen aangestempt ende by provisie daertoe die stadt van Enchuysen tot die plaetse verordineert, daerby seggende, dat men aldaer die handel op gelycke wyse als hier beginnen ende eyndigen zal.

ART. 24. *Besluit ende aenhang in dese vergaerdinge.* — Alle tgene dat hier van die dienaeren ende broederen in dat Noorderquartier gehandelt ende besloten is, verclaeren die broederen, dattet selfde geen wyder stadt noch plaetse en grypt, dan zy op dese tegenwoerdige tyt hebben connen verstaen ende bevinden tot die opbouwinge haerder gemeynthe ende vaste onderhoudinge derselver te dienen ende nudt te zyne. Daerom oeyck zoo wanneer die noot ende tyt eeniger veranderinge deser dingen sal eysschen, willen syt ²⁾ geerne ende van herten toelaeten. Tot loff, prys ende eerlicheyt des eenigen, eeuwigen, oppersten ende almachtigen Goods, tot verbreydinge van die eere ende opbouwinge van dat rycke synes soons Jesu Christi ende tot stichtinge der gantscher kereke ende aller geloovigen syn dese alle dingen aldus gehandelt ende in dry verscheyden daegen met bidden ende danckseggingen van Godes dieren

1) »van der consistorie" ontbr. in A. 2) »willen syt" ontbr. in A.

name door ende in den naeme onses eenigen middelaers ende eeuwigen ¹⁾
oppersten priester Jesu Cristi geeyndicht ende alzoo bescreven by my
PIETER CORNELISSZ, daertoe onwaerdich ende ongeleert als notarius ver-
coren, dienaer der gemeynte Goids ende der stat Alcmar in Hollant ²⁾.